

31. marz. Nr. 12/1912.

Eigendur Hrútafells með
Hrútafellskoti.

gegn

Eigendum Skarðshlíðar og
Drangshlíðar með Drangs-
hlíðardal.

D ó m u r :

Mál þetta var höfðað fyrir landamerkjadómi Rangár-
vallasýslu af eigendum jarðanna Skarðshlíðar og Drangs-
hlíðar með Drangshlíðardal gegn eigendum jarðarinnar
Hrútafells með Hrútafellskoti út af ágreiningi um landa-
merki milli téðra jarða innbyrðis, og gekk dómur í því
fyrir téðum rétti hinn 24. okt. 1910 þannig, að landa-
merki milli jarðanna voru ákveðin þessi: Að sunnan-
verðu úr hornamarksvörðu á landamerkjum Eyvindarhóla-
lands í merkjavörðu á Grásteini, þaðan sjónhending til
fjalls í merkjavörðu neðst í garðrúst austan með Hrúta-
fellskinnum og eftir garðrústinum upp til hamra, þaðan með
klettarótum í blánefið á suðausturhorni Hrútafellsins upp
af Ófeigs- eða Skarðshlíðargrjótum og þar lóðrétt upp
hamrana og þaðan með klettabrúnum í Grettisglugga upp
á fjalli, þaðan með klettabrúnum í Grettisskarð og þaðan
með brúnum kletta í Þorláksnýpu, þaðan sjónhending til
landnorðurs í stóra steininn á Yxnadalsöxl, þaðan sjón-
hending í Hornfellsnýpu og þaðan sömu sjónhending í
jökul. Til dómenda skyldu málsaðilar greiða samtals
391 kr. 50 aur., sinn helminginn hvorir um sig in
solidum, svo sem nánar segir um í dóminum. Að öðru
leyti skyldi málskostnaður falla niður.

Dómi þessum var af áfrýjendum, eigendum Hrutafells með Hrutafellskoti, skotið til yfirdómsins til ónýtingar, með stefnu dags. 18. sept. 1911, en málinu var þá vísað frá rétti með yfirréttardómi uppkveðnum 25 marz 1912. Nú hafa áfrýjendurnir aftur stefnt málinu fyrir yfirdóminn með stefnum 29. marz og 4. júní f. á. og krafist þess, að hinn áfrýjaði merkjadómur verði úr gildi feldur og málinu vísað heim vegna þingsafglapa og lögleysu að efni til, og að stefndu verði dæmdir í málskostnað eftir réttarins mati. Hinir stefndu hafa aftur á móti krafist þess, að dómurinn verði staðfestur í öllum greinum og að áfrýjendur verði dæmdir til að greiða þeim málskostnað eftir réttarins mati.

Afrýjendur hafa krafist ónýtingar málsins sökum þingsafglöpunar fyrir það, að einn af merkjadómendum hafði fjallað einn um sættir í málinu, en það telja þeir hafi gert hann óbæran til að taka sæti í merkjadóminum síðar, og hafi dómurinn fyrir þetta eigi verið löglega skipaður. Það var þó lögum samkvæmt að merkjadómandinn reyndi sættir einn í forföllum hins sáttarmannsins, og hins vegar var við skipun hans síðar í merkjadóminum gætt að öllu leyti ákvæða landamerkjagalaganna um ruðning úr dóminum, og var hér því eigi um nein þingsafglöp að ræða.

Þá telur áfrýjandi það þingsafglöp og krefst fyrir það ónýtingar málsins, að vitnum nokkurum hafi eigi verið stefnt til að hlýða á framburð annara vitna, er borið höfðu gagnstætt þeim um sömu atriði. En þessi ónýtingarástæða verður heldur ekki tekin til greina, því að hér er hvorttveggja, að í tilfellum þeim, er skírskotað er til í þessu efni, var í raun og veru eigi um gagnvitni

að ræða, enda gat slík vanræksla, þótt komið hefði fyrir, eigi haft ónýting merkjadómsins alls í för með sér, heldur að eins orðið til ógildingar þeim einstöku vitnaskýrslum, er vanrækslan snerti.

Loks hefir áfrýjandi krafist heimvísunar málsins sökum ófullnægjandi afstöðu-uppdráttar. En með því að yfirdómurinn af uppdrætti þeim, þótt ófullkominn sé, er fram var lagður í merkjadóminum, í sambandi við lýsingu merkjadómsins á landslagi og landsháttum og aðrar skýrslur málsins, telur sig geta áttað sig nægilega á þeim atriðum málsins, er máli skifta fyrir úrslit þess hér fyrir réttinum, þá verður þessi ónýtingar- eða heimvísunar-ástæða áfrýjanda ekki til greina tekin.

Viðvikjandi aðalefni málsins, þá var þrætan fyrir merkjadómi um það, hvar landamerkin væru milli jarðanna Hrútafells með Hrútafellskotu annarsvegar og jarðanna Skarðshlíðar og Drangshlíðar með Drangshlíðardal hinsvegar, alla leið sunnan frá landamerkjum Eyvindarhóla — en sú jörð liggur þvert fyrir báðum jörðunum að sunnan — norður til jökuls. Hefir merkjadómurinn skorið úr þrætunni sem fyr segir, en áfrýjendur halda því fram, að þar hafi dómurinn gert sig sekan í lögleysu að efni til, og krefjast því ónýtingar dómsins. Áfrýjendur telja fyrst og fremst merkjadóminn hafa framíð lögleysu með því að ákveða suðurmarkið milli jarðanna töluvert norðar og vestar en áfrýjendur héldu fram fyrir merkjadóminum, en fyrir það legst merkjalínan sunnan til töluvert vestar, eða nær Hrútafelli, en áfrýjendur vildu vera láta.

Það er að vísu samkomulag um það í málinu, að greint suðurmark sé eða eigi að vera örnefnið »Grásteinn«,

og að steinn þessi eigi að vera í landamerkjalinu Eyvind-arhóla gagnvart jörðunum Hrútafelli og Skarðshlíð—Drangs-hlíð. En menn eru ósammála um það, hvar þessi Grá-steinn sé eða hafi verið. Hafa áfrýjendur haldið því fram, að hans ætti að leita, samkvæmt vitnisburðum í visitatiu-bókum Brynjólfs biskups Sveinssonar frá árunum 1641—1662, sem báðir aðilar hafa skirskotað til sem fullgildra sönnunargagna, í beiðni sjónhendingarlínu eftir stefnu merkjagarðs fyrir sunnan Hrútafell, og geti þá ekki Grá-steinn sá, er merkjadómurinn hefir ákveðið, verið hinn rétti Grásteinn. En þessi fullyrðing þeirra verður ekki leidd með nokkurri vissu út úr ummælum greindra visitatiubóka, vegna þess að örnefni, sem þar er miðað við, eru týnd eða horfin, og aðrir vitnisburðir, er áfrýjendur hafa borið fyrir sig, eru aðeins meira eða minna óljósar sagnir, sem ekki verður bygð nein vissa á. Áfrýjendur hafa heldur ekki getað bent á neinn stein í áminstri sjónhendingarlínu, þar er þeir halda fram að Grásteins eigi að leita, er geti verið hinn umþrætti Grásteinn, en að hann muni vera sokkinn í jörðu, er óstudd fullyrðing þeirra. En þar sem áfrýjendur þannig hvorki hafa getað fært líkur til þess, að Grásteinn hafi verið þar sem þeir halda fram, né að hann hafi ekki getað verið þar, sem merkjadómurinn hefir ákveðið stað hans, þá verður það ekki talin lögleysa af merkjadóminum, er hann dæmdi mark þetta vera þar, sem honum þótti bezt koma heim við skjöl málsins og landslag og landsháttu alla.

Þá var í öðru lagi ágreiningur um það fyrir merkjadóminum, hvort merkin ættu að miðast norður eftir úr Grásteini í Rútshelli austanverðan og þaðan beint upp í fjallsbrún og svo með brúnum, eins og stefndu héldu

fram í héraði, eða í Grettisglugga svonefndan í Ófeigsgrjótum og svo með fjallsrótum, eins og áfryjendur telja rétt vera. Merkjadómurinn tók einnig hér hvoruga stefnuna til greina, þá er aðilar héldu fram, en ákvað stefnuna nokkuð bil beggja við það, er þeir kröfðust, eða í garðrúst fyrir austan Rútshelli, en síðan aðallega eftir fjallsbrúnum, eins og stefndu kröfðust. En þessi útslit hafa áfryjendur talið lögleysu, þar sem dómurinn hafi eigi með þeim tekið nægilegt tillit til saunnana þeirra um merkin á þessu svæði, er felist í framkomnum vitnisburðum, er þeir hafi lagt fram í málinu.

Í málinu eru engin skjallæg skilríki fram komin er bygt verði á með nokkurri vissu, hver séu rétt landamerki milli jarðanna. Elzta skjalið, útdráttur úr jarðabók Arna Magnússonar, virðist þó bera það allglögglega með sér, eins og merkjadómurinn hefir tekið fram, að á þeim tíma hefir þrætulandið fyrir austan Rútshelli skifzt milli jarðanna eins og merkjadómurinn hefir ákveðið merkin. Og hið sama vitnar annað gamalt skjal, skrásetning á merkjalýsingum jarða undir Eyjafjöllum, er Einar nokkur Sighvatsson dannebrogsmaður hefir safnað á sínum tíma eftir sögn kunnugra manna, en hann var fæddur nokkru fyrir árið 1800 og varð fjörgamall maður. Að öðru leyti en þessu er ekki í málinu á öðru að byggja en vitnisburðum núlifandi manna, en vitnisburðir þeirra eru mjög mismunandi. Skýra ýms vitnin að vísu frá því, að þau hafi heyrt mörkin talin vera þau, er áfryjendur halda fram, en önnur bera hið gagnstæða, og flest vitnin, er á notkun landsins minnst, segja slægjumörk og átölulausa notkun landsins eftir eigin reynslu þeirra hafa verið einmitt á þann veg, sem dómurinn hefir ákveðið mörkin.

Á þessum vitnisburðum verður að visu ekki bygð nein ákveðin niðurstaða í málinu, en sízt er með þeim sannað að merkin hafi verið þau, sem áfrýjendur halda fram. En auk þess sem fyrnefnd gömul skjöl benda í þá átt, sem merkjadómurinn hefir hallast að um merkin, þá má telja það sannað, bæði með þeim og nefndum síðari manna vitnisburðum, enda jafnvel viðurkent af aðilum, að notkun landsins bæði til slægna og fuglatekju hafi svo lengi sem sögur fara af og fram til síðustu tíma verið í samræmi við það, er dómurinn hefir ákveðið um merkin.

Samkvæmt þessu verður ekki heldur hér um lögleysu að ræða í dóminum, og með því að ekki hefir verið fundið að öðrum ákvæðum hans, um ítakið í Skarðshlíðarhólma svokölluðum eða um málskostnaðinn, ber að staðfesta dóminn í öllum greinum. Málskostnaðurinn fyrir yfirdómi þykir eftir málavöxtum mega niður falla.

Þ v í d æ m i s t r é t t v e r a :

Landamerkjadómurinn á að vera óraskaður. Málskostnaður fyrir yfirdómi fellur niður.

Nr. 32/1912

Einar M. Jónasson
 gegn
 Birni Kristjánssyni og
 Birni Sigurðssyni banka-
 stjórum og Jóni Magnús-
 syni bæjarfógeta.

D ó m u r :

Framkvæmdarstjórar Landsbankans, þeir Björn Krist-